

بازدارندگی متعارف

(موشک‌های بالستیک ایران ۱۳۹۵-۱۳۶۰)

موسی‌الرضا کریمیان صفدر آباد

www.ketab.ir

عنوان و نام پدیدآور: بازدارندگی متعارف (موشک‌های بالستیک ایران ۱۳۶۰ - ۹۵ موسی الرضا کریمیان صفدرآباد.
 مشخصات نشر: تهران: اندیشه طلایی، ۱۳۹۹.
 مشخصات ظاهری: ۱۶۵ ص. ۳۵۰۰۰ ریال
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۳۱۹۷-۳
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۴۹-۱۵۷.
 عنوان دیگر: موشک‌های بالستیک ایران ۱۳۶۰ - ۱۳۹۵.
 موضوع: موشک‌های بالستیک -- ایران -- تاریخ
 موضوع: Ballistic missiles -- Iran -- History
 موضوع: بازدارندگی (راهبرد)
 موضوع: Deterrence (Strategy)
 موضوع: ایران -- دفاع ملی
 موضوع: Iran -- Defense
 موضوع: ایران -- سیاست نظامی -- ۱۳۵۸-
 موضوع: Iran -- Military policy -- ۱۹۷۹-
 رده بندی کنگره: DA۸۵۳
 رده بندی دیویی: ۳۷۵/۰۳۰۹۵۵
 شماره کتابشناسی ملی: ۴۷۸۱

انتشارات اندیشه طلایی

بازدارندگی متعارف (موشک‌های بالستیک ایران ۱۳۶۰ - ۱۳۹۵)
 نویسنده: موسی الرضا کریمیان صفدرآباد
 ناشر: اندیشه طلایی
 www.andishetalaee.ir
 چاپ اول: ۱۳۹۹
 شمارگان: ۱۰۰۰
 قیمت: ۳۵۰۰۰ ریال
 مرکز پخش: تهران میدان انقلاب تلفن: ۶۶۱۲۰۸۳۴

حق چاپ و نشر برای نویسنده محفوظ است

فهرست

۱۱	پیشگفتار
۲۳	مقدمه
۲۷	فصل اول: نگاهی به تاریخچه بازدارندگی
۳۱	تسلیمات متعارف
۳۲	موشک بالستیک
۳۴	دفاع موشکی
۳۴	سیاست دفاعی
۳۶	تاریخچه بازدارندگی
۳۹	مفهوم و ماهیت بازدارندگی
۴۳	عناصر بازدارندگی
۴۵	ویژگی‌های بازدارندگی
۴۸	بازدارندگی متعارف
۵۱	منطق بازدارندگی متعارف
۵۳	سیاست بالستیک
۵۵	بازدارندگی متعارف: موشک‌های بالستیک در خاورمیانه

فصل دوم: بازدارندگی متعارف در غیاب بازدارندگی هسته‌ای در دکترین دفاعی - امنیتی جمهوری اسلامی ایران	۵۷
نقش بازدارندگی متعارف در غیاب بازدارندگی هسته‌ای در دکترین دفاعی - امنیتی ایران	۶۳
دکترین دفاعی ایران از استراتژی تدافعی به تهاجمی	۶۹
دکترین جدید هسته‌ای آمریکا (NPR) و واقع‌گرایی تهاجمی ج.ا.ایران	۷۴
فصل سوم: موشک‌های بالستیک ایران (۱۳۶۰-۱۳۹۵)	۷۹
سیاست دفاعی و توان موشکی جمهوری اسلامی ایران	۸۳
تاریخچه موشکی ایران	۸۶
موشک‌های بالستیک ایران	۸۹
موشک‌های بالستیک کوتاه برد	۹۰
شهاب ۲،۱	۹۱
فاتح ۱۱۰	۹۲
قیام	۹۲
زلزله و نازعات	۹۳
موشک‌های بالستیک میان برد	۹۴
شهاب ۳	۹۴
فجر ۳	۹۵
عاشورا	۹۶
موشک‌های بالستیک دوربرد	۹۶
قدر ۱۱۰	۹۶
سجیل	۹۷
عماد	۹۸

۹۸	خرمشهر
۹۹	ماهواره بر سفیر
۱۰۰	موشک بالستیک ضدکشتی
۱۰۰	موشک ضد کشتی خلیج فارس
۱۰۱	موشک بالستیک ضد رادار
۱۰۲	توان موشکی جمهوری اسلامی ایران
۱۰۴	موشک های کروز
۱۰۴	موشک های زمین به هوا
۱۰۴	موشک های هوا به زمین
۱۰۵	موشک های ضد ناوک هدایت شونده
۱۰۶	راکت های توپخانه ای
۱۰۶	اژدرها
۱۰۷	اژدر حوت
۱۰۷	اژدر ۵۵۳
۱۰۷	اژدر تست - ۷۱
۱۰۸	اژدر والفجر
۱۰۸	سامانه پدافندی ایران
۱۰۹	جایگاه موشک های بالستیک در راهبرد بازدارندگی ج.ا.ا.
۱۱۲	چشم انداز گسترش توانایی موشکی در خاورمیانه
۱۱۵	فصل چهارم: انقلاب در امور نظامی (RMA) و دکترین بازدارندگی ایران
۱۱۸	سیاستگذاری امنیتی و انقلاب در امور نظامی
۱۲۱	ویژگی های انقلاب در امور نظامی
۱۲۲	علوم، تکنولوژی و ارتش
۱۲۳	سرمایه گذاری در زمینه تحقیق و توسعه

۱۲۳	جنگ شبکه‌محور
۱۲۴	انتقال از بازدارندگی هسته‌ای به بازدارندگی اطلاعاتی در RMA
۱۲۵	ظهور حوزه‌های جدید رقابت نظامی
۱۲۵	از میان رفتن ایمنی حاصل از فاصله جغرافیایی
۱۲۵	ظهور تهدیدات منطقه‌ای
۱۲۶	تهدیدات روزافزون نامتقارن
۱۲۶	ظهور تهدیدات نامتقارن و تغییر در سیاست بازدارندگی متعارف
۱۲۸	تهدیدات و جنگ نامتقارن
۱۳۱	دکترین نبرد نامتقارن جمهوری اسلامی ایران
۱۳۴	تهدید نامتقارن و جنگ اطلاعاتی و سایبری
۱۳۷	دکترین دفاعی ایران و توانایی جنگ سایبری
۱۳۹	انقلاب در امور نظامی (RMA) و سیاست دفاع ایران
۱۴۱	فصل پنجم: نگاه آخر
۱۴۹	منابع و مآخذ
۱۵۱	منابع فارسی
۱۵۶	منابع انگلیسی
۱۵۷	منابع اینترنتی
۱۶۱	نمایه

پیشگفتار

شرایط نظامی ایران در طول تاریخ آن با توجه به عوامل مختلف جغرافیایی، فرهنگی، سیاسی و ... همواره دستخوش تغییر بوده است. در سده‌های اخیر کشورمان بارها در معرض هجوم بیگانگان قرار گرفته و از این‌رو دغدغه بازسازی نظامی ایران با روش‌های مدرن و علم روز از سده ۱۹ وجود داشته است.

در دوران جنگ تحمیلی ۸ ساله، به سرعت ساختار نظامی ایران دست به بازسازی خود زد و نیروهای نظامی ایران فشار سنگینی علیه عراق اعمال کردند تا دولت عراق بدون رسیدن به اهداف از پیش تعیین‌شده خود تقاضای پایان جنگ کرد.

ایران از دوران جنگ با عراق، بنا به ضرورت‌های خاصی به تولید، تحقیق و توسعه در زمینه طیف وسیعی از موشک‌های استراتژیک و توانایی پرتاب آن‌ها به فضا پیدا کرده است. این ضرورت در آغاز ناشی از یک آسیب‌پذیری و خلأ دفاعی بود، ولی کم‌کم ابعاد گوناگونی یافت. توانمندی نظامی و دفاعی کشور، بدون شک یکی از مهم‌ترین محورهاى راهبرد نظامی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با تهدیدات است. بر اساس مؤلفه‌های قدرت، توان موشکی در رده یکی از مهمترین عوامل بازدارنده تهاجم نظامی قرار می‌گیرد و از همین‌رو، در دکترین دفاعی جمهوری اسلامی ایران که براساس اهداف راهبردی، مبتنی بر دو اصل مهم:

«تولید ابزار قدرت» برای بازدارندگی و «دفاع» تعریف شده است، جایگاه ویژه‌ای دارد.^۱

تلاش‌های ایران برای ساخت موشک‌های بالستیک با برد زیاد را می‌توان به سه دوره زمانی تقسیم کرد. دوره اول؛ قبل از انقلاب تا سال ۱۳۵۷. دوره دوم؛ در خلال جنگ با عراق حوالی سال‌های ۱۳۶۷-۱۳۵۹ و دوره سوم؛ بعد از سال ۱۳۶۷ تاکنون که از مرحله دوم به بعد ساخت موشک وارد فاز جدیدی شد. ساخت و طراحی موشک‌ها به تعداد بالا انجام شد.^۲

با توجه به شرایط کنونی منطقه، آمریکا و متحدانش خواستار حفظ تنش‌ها و بحران‌های منطقه هستند تا با بیان مسأله «برقراری امنیت در خاورمیانه» در قالب جنگ‌های نیابتی میل شده. کشورهای منطقه فشار وارد کنند که نمونه بارز آن را می‌توان در مداخلات عربی، مخصوص آمریکا در سوریه، عراق و یمن و انتقال میلیاردها دلار سلاح، کشتن سربازان عربی منطقه با هدف جنگ‌افروزی و تجزیه منطقه مشاهده کرد.

با توجه به آنچه گفته شد و تهدیدهایی که از جانب قدرت‌ها و برخی کشورهای همسایه در طول تاریخ، به‌خصوص بعد از انقلاب اسلامی متوجه ایران بوده است، همچنین با توجه به ضرورت بازدارندگی در حفظ استقلال و امنیت، این سؤال مطرح می‌شود که رویکرد جمهوری اسلامی ایران در ساخت و بهره‌برداری از موشک‌های بالستیک طی سال‌های ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۵ به عنوان سلاح‌های متعارف بازدارندگی چگونه بوده است؟ و نیز با توجه به اینکه فن آوری، امر بازدارندگی را در جهان دگرگون کرده و RMA (انقلاب در امور نظامی Revolution in Military Affair) بر سه محور دقت، فن‌آوری و نهادینه کردن جنگ تمرکز یافته است، آیا ایران نیز در صدد بازنگری سیاست دفاعی و تهاجمی خود برآمده و در این راه موفق بوده است یا خیر؟

در این زمینه مباحثی همچون، دکترین دفاعی جمهوری اسلامی ایران و

بازدارندگی سلاح‌های متعارف، امتیازات و جایگاه موشک‌های بالستیک فعلی در راهبرد بازدارندگی (ابعاد نظامی)، ارزش غیرنظامی موشک‌ها (حامل‌های فضایی)، اولویت‌های راهبردی در برابر یک رویارویی احتمالی با قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی، بازدارندگی متعارف جمهوری اسلامی ایران در غیاب بازدارندگی هسته‌ای، تغییر سیاست دفاعی ایران به تهاجمی مورد توجه ویژه قرار گرفته است.

شش از پرداختن به موضوع، بهتر است نگاهی تحلیلی داشته باشیم به زمینه موضوع و دیدگاه‌های نویسندگانی که در این باره به تحقیق و پژوهش پرداخته‌اند.

ابومحمد عسکری رحانی (۱۳۸۳) در کتابی تحت عنوان «رژیم‌های بین‌المللی» به بررسی مفهوم بازدارندگی پرداخته و بازدارندگی را عملی می‌داند برای پیشگیری از انجام عملی به سبب ترس، وحشت، تهدید و ترور. با مفهوم مذکور بازدارندگی یک ترس‌زایی دشمن دارد و او را از اندیشه حمله یا شروع به جنگ باز می‌دارد. این کتاب بر این فرض است که تا زمانی که رژیم امنیت دسته جمعی در دنیا وجود ندارد تا زمانی که ساختار نظام بین‌الملل، دولت‌محوری است و توزیع قدرت در یک چنین نظامی نابرابر است. مادیاتی که منطق نظام بین‌الملل یعنی اصول حاکم بر آن، مرجع و همراه با پیچیدگی است و تا زمانی که قدرت در مفهوم کمی و کیفی آن هنوز عامل اصلی برای فرایند ایجاد رژیم‌های بین‌المللی است، بنابراین اصول حاکم بر آن و دفاع از خود، مهم‌ترین اقدام امنیت و اعتمادآفرین به شمار می‌آید. در این کتاب نویسنده ضمن بررسی انواع رژیم‌های بین‌المللی همچنین بررسی مفهوم بازدارندگی بر نقش قدرت بومی در روابط بین‌الملل تأکید کرده و دستیابی به نتیجه دلخواه را منحصر به داشتن نیرو و قدرت می‌داند. چیزی که جمهوری اسلامی ایران از اوایل انقلاب اسلامی، به‌خصوص بعد از جنگ تحمیلی به شدت دنبال آن بوده است.

انوشیروان احتشامی (۱۳۸۸) در کتابی تحت عنوان «گسترش سلاح‌های

هسته‌ای و جنگ در خاورمیانه: رقابتی راهبردی» به بررسی سیاستمدارانی می‌پردازد که در خاورمیانه به سلاح‌های کشتار جمعی و موشک‌های بالستیک به‌عنوان ابزارهای راهبردی برای تأمین اهداف سیاسی خود نگاه می‌کنند. به موازات تأکید بر سیاست قدرتمندانه، تقاضا برای سلاح‌های کشتار جمعی میان کشورهای این منطقه افزایش می‌یابد و این تصادفی نیست که به تبع آن، اینجا به معنای تند در زمینه چالش‌های هسته‌ای تبدیل می‌شود. این کتاب به بررسی موشکافانه رقبای راهبردی در خاورمیانه و آسیای جنوبی می‌پردازد که در پی آزمون اسناد از سلاح‌های کشتار جمعی و موشک‌های بالستیک به عنوان ابزار برای بازدارندگی و جنگیدن هستند. نویسنده به‌طور خاص بر تلاش ایران برای تولید موشک‌های بالستیک و سلاح‌های هسته‌ای و به همین صورت پیامدهای منطقه‌ای آن تمرکز دارد. همچنین این مطالعه به تحقیق درمورد حمایت و کمک‌های چین، برنامه کشورهای عربستان، پاکستان و ایران در دستیابی به موشک‌های بالستیک و سلاح‌های کشتار جمعی می‌پردازد. نویسنده این کتاب ضمن بررسی وضعیت سلاح‌های کشتار جمعی و موشک‌های بالستیک در خاورمیانه و محیط امنیتی ایران، بر رویکرد جمهوری اسلامی ایران به ساخت و تولید موشک‌های بالستیک و سلاح‌های هسته‌ای به‌عنوان ابزار بازدارنده تأکید کرده است.

لارنس فریدمن (۱۳۹۳) در کتابی تحت عنوان «بازدارندگی» به این باور است که بازدارندگی به تلاش‌های حساب شده برای بهره‌برداری از رفتار دیگران از طریق تهدیدات مشروط اطلاق می‌شود. این نویسنده معتقد است با پایان جنگ سرد بازدارندگی دیگر آن مصادیق متعارف سابق را نداشت. در نتیجه به نظر می‌رسد مصادیق آن بیش از حد گسترش یافته است و لذا تغییر جهت ریشه‌ای از بازدارندگی به پیش دستی در سیاست قدرت‌های بزرگ دیده می‌شود. و در این میان سیستم دفاع موشکی سبب شکل‌گیری نوع جدیدی از بازدارندگی یعنی بازدارندگی ممانعتی مبتنی بر دفاع و ناتوان‌سازی دشمن از اعمال ضربه نخست خواهد شد اما این نوع بازدارندگی چندان اطمینان‌بخش

نیست، پس می‌باید با سیستم‌های تهاجمی تکمیل گردد. تأکید نویسنده کتاب بر این است که با توجه به تغییر مفهوم بازدارندگی بعد از جنگ سرد، لازم است کشورها متناسب با آن سیاست خود را نیز در جهت افزایش قدرت موشکی و دستیابی به سیستم‌های تهاجمی جدید تغییر دهند.

فرهاد قاسمی (۱۳۹۲) در کتابی تحت عنوان «نظریه‌های روابط بین‌الملل: بنیان‌های نظری نظم و رژیم‌های بین‌المللی» معتقد است بازدارندگی دارای سازه طولانی در تاریخ روابط بین‌الملل است اما بعد از جنگ جهانی دوم و با ساخت سلاح‌های تخریب جمعی، تبدیل به یکی از مهمترین نظریه‌های روابط بین‌الملل گردید. در این کتاب نتیجه گرفته می‌شود که امنیت و بقا سایر واحدها از جمله قدرت‌های کوچک و همچنین قدرت‌های منطقه‌ای نیز به آن وابسته می‌باشد. اصول گسترده اقدام راهبردی چنین کشورهایی به دلیل محدودیت قدرت محلی و منطقه‌ای است لذا بازدارندگی منطقه‌ای اولویت نخست آن‌ها محسوب می‌شود. نویسنده در این کتاب بازدارندگی را یکی از نظریه‌های مهم روابط بین‌الملل در از جنگ دوم جهانی توصیف و بر لزوم تجهیز کشورها، به‌خصوص کشورها با قدرت کمتر (نظیر ایران)، به بازدارندگی به‌ویژه بازدارندگی منطقه‌ای تأکید کرده است. وی ضمن اینکه بازدارندگی را صرفاً به بازدارندگی هسته‌ای محدود نکرده، توصیه می‌کند که جمهوری اسلامی ایران استراتژی دفاعی بازدارندگی معارف را در دستور سیاست خارجی خود قرار دهد.

تی. وی. پال و همکاران (۱۳۹۶) در کتابی تحت عنوان «بازدارندگی پیچیده: راهبردی در عصر جهانی» بازدارندگی پیچیده را به عنوان راهبردی مبهمی تعریف می‌نماید که توسط عناصر ساختاری و سیال نظام بین‌الملل در حیطه‌ای شکل می‌گیرد که در آن طبیعت و نوع بازیگران، روابط قدرت آن‌ها و انگیزه‌های آنان نامشخص می‌باشد که این موارد ابلاغ و اجرای تهدیدات بازدارنده معتبر را برحسب قاعده‌های مطرح این نظریه مشکل می‌سازند. نویسنده در این کتاب دستورالعمل جامعی برای بازدارندگی معاصر ارائه می‌کند.